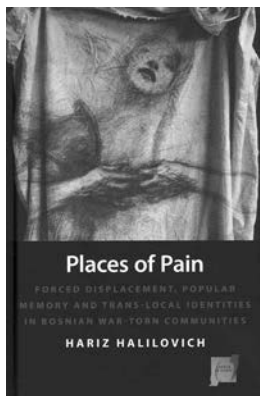

Srbijom. Pošto se približavao rat, nakon sedmice dana vratio je mladu u Češku a on je ostao na Metaljci da brani taj teritorij. Krajem rata i raspadom Dvojne Monarhije prestala je dužnost ovog žandara u BiH i on se vratio u domovinu.

Kada danas čitamo Valoušekova sjećanja pred nama izbija Bosna od prije stotinu godina, nekada stvarna a nekada imaginarna. Pa i onda kada je žandar robovao predrasudama prema islamu i muslimanima, koje je donio iz Centralne Evrope s kraja 19. vijeka, ne treba da mu puno zamjeramo. On i drugi austrougarski vojnici i žandari čuvali su red i mir u ovoj zemlji u vrijeme kad su druge muslimanske skupine na Balkanu prolazile kroz mnogo teža iskušenja.

Fikret Karčić

Mjesta boli: prisilno izmještanje, kolektivno sjećanje i trans-lokalni identiteti u bosanskim ratom podijeljenim zajednicama

Places of Pain: Forced Displacement, Popular Memory and Trans-Local Identities in Bosnian War-Torn Communities, Berghahn Books, 2013.

Sredinom 2013. godine, u poznatoj američkoj izdavačkoj kući *Berghahn* objavljena je knjiga profesora Hariza Halilovicha. Halilovich je bio dugogodišnji profesor na Univerzitetu Monash u Australiji a trenutno profesor na Royal Melbourne Institute of Technology. Knjiga *Places of Pain: Forced Displacement, Popular Memory and Trans-Local Identities in Bosnian War-Torn Communities* ("Mjesta boli: prisilno izmještanje, kolektivno sjećanje i

trans-lokalni identiteti u bosanskim ratom podijeljenim zajednicama").

Dr. Halilovich pojavio se u intelektualnom diskursu u našoj zemlji 2007. godine kada je u magazinu *Dani* vodio polemiku sa američkim historičarom Paul Miller (tada Fullbrigh-tov predavač na Fakultetu islamskih nauka). Miller je tada napisao (je) članak pod naslovom "Svi ste vi Jevreji". Pored Halilovicha reagovao je i umjetnik Damir Nikšić.

Ova knjiga *Places of Pain: Forced Displacement, Popular Memory and Trans-Local Identities in Bosnian War-Torn Communities* podijeljena je u pet poglavlja. Prvo poglavlje *Klotjevac: Forced Displacement and Ethnic Cleansing in an Eastern Bosnian Village* ("Klotjevac: Prisilno premještanje i etničko čišćenje u jednom istočno-bosanskom selu") daje kratki presjek historije sela Klotjevac pored Srebrenice sa posebnim fokusom na njeno 'čišćenje' od strane Vojske Republike Srpske 1992. godine uključujući i svakodnevno granatiranje iz Srbije. Autor prati lokalno stanovništvo *Klotivoljani* iz ovog sela kako uslijed napada na selo spas nalaze u UN 'sigurnoj zoni' Srebrenica a zatim nakon 1995. u zapadnoj Evropi.

Drugo poglavlje *Beyond the Sadness: Narratives of Displacement, Refuge and Homecomings among Bosnian Refugees in Austria* ("Daleko od tuge: Narativi o izmještanju, utočištu i vraćanju među bosanskim izbjeglicama u Austriji") bavi se pitanjem različitih pogleda odnosno narativa o prisilnom premještanju i izbjeglištvu te o njihovoj asimilaciji Bošnjaka u austrijskom društvu. Autor prati život Edite Hegić iz okoline Prijedora koja je nakon genocida svoj 'novi' život započela u Austriji.

Treće poglavlje *(Dis)placing Memories: Monuments, Memorials and Commemorations in Post-war Bosnia and Herzegovina* ("Izmještanje sjećanja: Spomenici, memorijali i komemoracije u post-ratnoj Bosni i Hercegovini") detaljno opisuje trenutne oblike kolektivnog sjećanja na žrtve genocida. Autor na primjeru šire prijedorske regije (uključujući logore Omarska, Trnopolje i Keraterm), Mostara i Sarajeva

čitaocima detaljno prikazuje svu problematiku 'otimanja' sjećanja na žrtve.

Četvrto poglavlje *Trans-local Diasporic Communities in the Age of Transnationalism: Bosnians in Australia, Europe and the U.S.A.* ("Trans-lokalne dijasporalne zajednice u vremenu transnacionalizma: Bosanci u Australiji, Evropi i S.A.D.") bavi se raspravama o dijaspori, nastanku bosanskohercegovačke dijaspore i njihovim međusobnim suodnosima.

Peto poglavlje *Masuring the Pain of Others: Gendered Displacement, Memory and Identity* ("Mjerenje boli ostalih: rodno izmještanje, sjećanje i identitet") bavi se jednim od zane-marenih pitanja našeg društva – život udovica u Bosni i Hercegovini i u dijaspori. Posebno mjesto u ovom poglavlju zauzima slučaj Fate Orlović i crkve u njenoj avliji u Konjević Polju.

Places of Pain je knjiga koja je namijenjena više stranoj publici nego domaćoj. Ovo je knjiga koja govori o kompleksnim životima bosanskohercegovačke dijaspore i njihovim identitetnim problemima. Pitanje prisilno iseljenih i protjeranih osoba iz Bosne i Hercegovine slabo je istražena materija u našem intelektualnom diskursu. Iako se čini kao da Hariz piše o stvarima koje Bosanci već znaju, kritički pristup problematici i detaljna analiza daju čitaocima jasnu sliku o pitanju identiteta i pamćenja kod Bosanaca i Hercegovaca kako u domovini tako i u dijaspori. Autor koristi prvorazredne izvore i literaturu te je vidljivo da dobro vlada materijom. Posebno interesantno je kako autor, sam *dijasporac* antropološki pristupa navedenoj problematici prateći život nekoliko ljudi ratom protjeranih širom svijeta. Autor je odabrao svoje sagovornike doslovno 'od Australije do Amerike', ljude pretežno iz okoline Prijedora, Srebrenice i Brčkog. Čitajući knjigu, može se primijetiti da su prošlosti ovih ljudi pretežno iste: vodili su miran, 'normalan' život sve do agresije i genocida kada im najmiliji bivaju ubijeni a oni protjerani sa svojih ognjišta i konačno novi život počinju u novoj sredini ali ih bol prošlost uporno prati.

Hikmet Karčić